

9 APREL FACİƏSİNİN 33-CÜ İLDÖNÜMÜ TAMAM OLUR

Paytaxt Tbilisidə baş vermiş 9 Aprel faciəsinin 33-cü ildönümü tamam olur. 1989-cu ilin 9 aprelində Sovet İttifaqının hərbi qüvvələrinin bir hissəsi Tbilisinin

mərkəzində dinc aksiyanı amansızlıqla dağıdıb və nəticədə 18-i qadın olmaqla 21 nəfər həlak olub.

Hadisə zamanı yüzlərlə insan mənşəyi məlum olmayan qazdan zəhərlənib.

Gürcüstanda 9 Aprel tarixi Milli Birlik Günü, həmçinin müstəqillik uğrunda həlak olanların xatirə günü kimi qeyd edilir. Qurbanların xatirəsi əbədi olaraq Gürcüstan parlamentinin binası qarşısındakı memorial abidə önündə anılır.

9 aprel 1989-cu il tarixi Gürcüstan üçün dönüş nöqtəsi oldu. Qanlı hadisədən iki il sonra 1991-ci ilin aprelin 9-da Gürcüstanın Ali Şurası 1918-ci il 26 may tarixli Müstəqillik aktı əsasında dövlət müstəqilliyinin bərpasını elan edib. Ölkədə bu gün həmçinin dövlət müstəqilliyinin bərpasının 31-ci ildönümü qeyd olunur.

GÜRCÜSTANIN XARİCİ İŞLƏR NAZİRLİYİ CƏNUBİ OSETİYADAKI "PREZİDENT SEÇKİLƏRİ"NI PİSLƏYİB

İşğal altında olan Cənubi Osetiya bölgəsində keçirilən "prezident seçkiləri" Rusiyanın Gürcüstanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünə qarşı növbəti qanunsuz hərəkətidir. Bu barədə Gürcüstanın Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) bəyanatında bildirilib.

Qeyd olunub ki, "seçkilər" beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə tamamilə ziddir: "Bu cür təxribatçı hərəkətlər Gürcüstanın bölgələrinin qanunsuz işğal və gürcülərə qarşı etnik təmizləmənin qanuniləşdirilməsinə yönəlib. Seçkilərin heç bir hüquqi nəticəsi olmayacaq, Rusiyaya qoşulmaq üçün "referendum" da ilhaq üçün növbəti qanunsuz addım olacaq".

XİN Rusiyanı Gürcüstanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünə hörmət etməyə, 2008-ci il 12 avqust tarixli atəşkəs razılaşması da daxil olmaqla, beynəlxalq öhdəlikləri yerinə yetirməyə və işğal altında olan bölgələrin müstəqilliklərinin tanınmasına dair qərarını ləğv etməyə çağırıb.

"Biz beynəlxalq ictimaiyyəti Rusiyanın Gürcüstanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünə xələl gətirilməsinə yönələn qanunsuz addımını düzgün qiymətləndirməyə və effektiv cavab verməyə çağırırıq", - bəyanatda deyilir.

Qeyd edək ki, aprelin 10-u qondarma "Cənubi Osetiya Respublikası"nda "prezident seçkiləri" keçirilib. Qondarma rejimin "prezident"i Anatoli Bibilov martın 30-da bildirib ki, "respublika"nın Rusiyanın tərkibinə daxil olması ilə bağlı yaxın zamanlarda hüquqi addımlar atılacaq.

SALOME ZURABIŞVİLİ: "GÜRCÜSTAN ƏRAZİLƏRİNİ HƏRBİ YOLLA QAYTARMAĞA ÇALIŞMIR"

“Gürcüstan ərazilərini hərbi yolla qaytarmağa çalışmır və gələcəkdə də çalışmayacaq. Bu, bizim qəti qərarımızdır”.

Bunu Gürcüstan Prezidenti Salome Zurabişvili 9 Aprel faciəsinin 33-cü ildönümü münasibətilə keçirilən qəbulda deyib.

O, Gürcüstan cəmiyyətini yumruq kimi birləşməyə çağırıb.

"Bizi yalnız daxili qarşıdurmalar zəiflədir, bu isə istər daxili, istərsə də xaricdən düşmənlərə yol açır. Bir yumruq kimi birləşmiş cəmiyyət parçalana bilməz. Bu, bizim əhaliyə, Abxaziya və Tsinval regionlarında yaşayan vətəndaşlarımıza da aiddir. Biz ortaq gələcək naminə onlarla nəhayət ümumi dil tapmalıyıq", - deyərək Prezident bildirib.

Səh. 2 **KİTAB DƏRDİ - Azər Musaoğlu yazır**

Səh. 2 **GÜRCÜSTANA AI-YƏ ÜZVLÜKLƏ BAĞLI SORĞU VƏRƏQƏSİ TƏQDİM OLUNUB**

Səh. 3 **TÜRKİYƏ GÜRCÜSTANA YENİ SƏFİR TƏYİN EDİB**

Səh. 3 **AZƏRBAYCANLA GÜRCÜSTAN ARASINDA TƏHSİL MEMORANDUMU YENİLƏNİB**

Səh. 4 **GÜRCÜSTAN AZƏRBAYCANLILARI DİASPOR DEYİL, BİZ ÖZ TARİXİ TORPAQLARIMIZDA, ÖZ VƏTƏNİMİZDƏ YAŞAYIRIQ - Ayyül İsayeva yazır**

Səh. 5 **ZAMANIN TƏLƏBATI - Esmira Ələkbərli yazır**

Səh. 6 **TÜRKDİLLİ XALQLARIN ƏXLAQI-ESTETİK ALƏMİ - Elizbar Cavelidze**

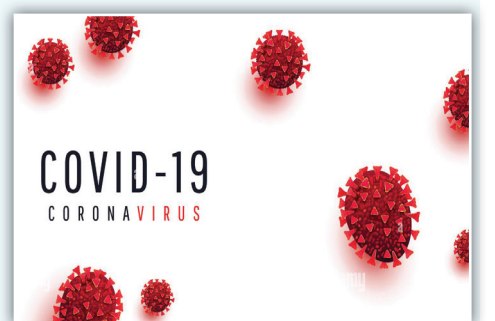
Səh. 7 **NİDERLAND - PƏRDƏ ARXASINDAKI GERÇƏKLƏR - Afiq Muxtarov yazır**

GÜRCÜSTANDA KORONAVİRUSDAN 16 788 NƏFƏR DÜNYASINI DƏYİŞİB

Aprelin 15-nə olan son məlumata əsasən, Gürcüstanda koronavirusdan 16 788 nəfər dünyasını dəyişib. Bu haqda hökumətin xüsusi yaratdığı www.stopcov.ge saytında qeyd edilib.

Məlumatda ölkədə koronavirusa yoluxanların ümumi sayı 1 652 707 nəfər, sağalanların ümumi sayı isə 1 633 338 nəfər olaraq göstərilib.

Aprelin 15-nə kimi ölkədə ümumi olaraq 2 871 126 nəfər COVID-19 əleyhinə peyvənd olunub. Stasionar nəzarət altında saxlanılanların sayı isə 349 nəfər olaraq göstərilib.

KİTAB DƏRDİ

Azər MUSAOĞLU

azermusaoglu@gmail.com

Ötən günlərdə "Report" İnformasiya Agentliyinin səhifəsində "Gürcüstanda Azərbaycan dilində kitab çatışmazlığı: həll yolları hansılardır?" başlıqlı yazı diqqətimi çəkdi.

Yazıda "Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların ana dilində bədii və qeyri-bədii kitablara əlçatanlıq səviyyəsinin ürəkəçən olmadığı; nə Tbilisi, nə də Kvemo Kartlidə Azərbaycan dilində kitab əldə etmək üçün kitab evinin, yaxud kitab mağazasının fəaliyyət göstərmədiyi; bu məsələnin ötən ilin yayında Azərbaycanın mədəniyyət naziri Anar Kərimovun Gürcüstan sərəfəri zamanı azərbaycanlı icmanın nümayəndələri ilə keçirdiyi görüşdə də qaldırıldığı və nazirin bölgədə Azərbaycan Kitab Evinin yaradılması imkanlarının araşdırılacağını bildirməsi, hər il Azərbaycanda dövlət sərəfəri əsasında nəşr olunan kitabların bir qisminin Gürcüstanla göndərilməsi məsələsinin də nəzərdən keçiriləcəyini qeyd etməsi; Gürcüstanda Azərbaycan dilində kitab çatışmazlığının aradan qaldırılması istiqamətində Azərbaycanın Gürcüstandakı səfirliyinin də dəstəyini əsirgəməməsi, ötən ilin oktyabrında Marneuli və Qardabanidə fəaliyyət göstərən azərbaycanlı icma mərkəzlərinə 1430 ədəd kitab hədiyyə etməsi" haqqında bəhs edilib və aprelin 11-12-si "Tbilisi 2021-ci ilin Dünya Kitab Paytaxtı" layihəsi çərçivəsində Tbilisidə keçirilən Qafqaz və Qara dəniz ölkələrinin regional nəşriyyat konfransında iştirak edən Azərbaycanda "Əli və Nino" kitab mağazaları şəbəkəsinin təsisçisi və rəhbəri Nigar Kəçərli və "Qanun" Nəşriyyat Evinin təsisçisi və rəhbəri Şahbaz Xuduğunun fikirləri verilib. Lap yaxşı! Keçək əsas məsələyə.

Həqiqətdir ki, Gürcüstanda Azərbaycan dilində bədii kitabları əldə etmək neft yatağı tapmaq kimi bir zəddir. O da həqiqətdir ki, nə paytaxtda, nə də azərbaycanlıların yaşadığı bölgələrdə ana dilində kitab əldə etmək üçün nə kitab evi var, nə mağaza. Azərbaycan səfirliyinin icma mərkəzlərinə kitab hədiyyə etməsi də doğrudur. Amma cənab Anar Kərimovun dediyinə əsasən, bölgədə kitab evinin yaradılması imkanlarının araşdırılıb-araşdırılmaması və hər il Azərbaycanda dövlət sərəfəri əsasında nəşr olunan kitabların bir qisminin Gürcüstanla göndərilməsi məsələsinin də nəzərdən keçirilib-keçirilməməsi haqqında yalan-gerçək heç nə deyə bilmərəm. Necə deyirlər, yaşayırıq, görürük.

O ki qaldı hörmətli Nigar xanımla, Şahbaz bəyin fikirlərinə, burada onların həqiqətləri şübhə doğurur. Nigar xanım onlayn olaraq hər həftə Gürcüstandan kitabla bağlı sərəfərişlər qəbul etdiklərini bildirir, Şahbaz bəy isə 2008-2009-cu illərdə Tbilisinin mərkəzində Gürcüstan, Azərbaycan və Ermənistanda nəşr olunan kitabların satışının aparıldığı mağazanın yaradıldığını və azərbaycandilli kitabların alınmadığını deyir. Hansına inanaq?..

Əvvəla, qeyd edim ki, həmin illərdə tələbə idim və Tbilisidə qalırdım, bütün kitab mağazaları haqqında da xəbərimiz var idi. İkincisi də, 2008-ci illə 2022-ci il arasında 14 il fərqi var. O vaxt paytaxtda beş-on tələbə təhsil alırdısa, indi minlərlə tələbə var və sair və ilaxır. Şahbaz bəy "Parnassus" kitab mağazasını nəzərdə tutursa, bəli, o mağazada Azərbaycan dilində kitablar satılırdı, amma mağazanın əl çatmaz, ün yetməz bir küncündə altı-yeddi kitab olardı ya olmayardı. Belə çıxır ki, azərbaycandilli kitablar hamısı ya satılıbmış (Şahbaz bəy düz demir), ya da Şahbaz bəy oxucu zövqünü və dünyagörüşünü bu altı-yeddi kitabla məhdudlaşdırmalı olub. Yadımdadır, o altı-yeddi kitabdan birini tələbə cibinə uyğun olmayan qiymətə aldım. Bu, Həmid Herişinin "Gecə kanalı" kitabı idi. Avtobusla Tbilisidən Qardabaniyə qayıdana kimi kitab əlimdə söküldü, səhifələri qopdu. Evdə qopmuş səhifələri birtəhər yapışdırıb oxuyanda ayaqqabı almaq üçün saxladığım pulu bu kitabla verdiyimə peşman oldum, hərf səhvlərinin çoxluğundan kitabı oxumaq mümkün deyildi. Yəni hörmətli Şahbaz bəyin dediyi mağazada azərbaycandilli oxucu altı-yeddi ədəd kitab arasında "seçim edərək" keyfiyyətsiz məhsulu baha qiymətə almadığına görə o, "kitabları" Gürcüstanın Milli Parlament Kitabxanasına hədiyyə edib. Hansısa bir tələbəyə hədiyyə etsə daha faydalı iş görmüş olardı. Yenə də payı çox olsun!

Azərbaycandan kitab sərəfərişinə gəldikdə isə, buna da əl atmışıq, həqiqətən də baha başa gəlir, o pula Gürcüstanda doğrudan da ayaqqabı almaq olar. Yəni, möhtərəm nəşrlər, Gürcüstan azərbaycanlıları kitab oxuyur, siz kitabınızı ya sata bilmirsiniz, ya da ələ qiymətə və ələ yerdə satırsınız ki, kimsə o kitabı almaq üçün əlli-altmış kilometr yol gedəsi deyil, kitabın qiymətinin üstünə yola xərclənən pulu da qoysaq bir dəst paltar alıb bir sezon geyinmək olar.

İndiki halda ən yaxşı variant kitabları bölgə kitabxanalarına verməkdir (Qardabanidə, Marneulidə mədəniyyət evlərinin kitabxanaları var) və ya bölgələrdə fəaliyyət göstərən kitab mağazalarında satmaqdır ("Biblus" kitab mağazası Marneulidə də, Rustavidə də var). Yoxsa, hansısa təşkilata verilən kitablardan yalnız o təşkilatın üzvləri faydalana bilir (hələ kitabları seçib dədə malı kimi evlərinə aparırları demirəm), yaxud da paytaxta, həmçinin bir şəhərdən digərinə kitab dalyca getmək baha başa gəlirdi üçün ələ mənzərə yaranır ki, kitaba marağ yoxdur, heç kəs kitab oxumur. Bu, yalnız fikirdir.

P.S.

Yaxşı bilirik ki, dili öyrənmək üçün vasitələrdən biri də həmin dildə çoxlu bədii kitablar mütaliə etməkdir. Dilimizi unutmaq, zənginlədirmək, oxumaq, oxutmaq üçün dilimizi kitablarda göndərin bizlərə, heç olmasa öz qiymətinə satın.

İLİA DARÇİAŞVİLİ GÜRCÜSTANIN YENİ XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ TƏYİN EDİLİB

Baş nazir İrakli Qaribaşvili aprelin 4-ü məlumat verib.

Onun sözlərinə görə, D.Zakaliani Gürcüstanın ABŞ-da səfəri olacaq.

İ.Qaribaşvili deyib ki, xarici işlər naziri vəzifəsinə İliə Darçiaşvili təyinat alıb.

Qeyd edək ki, İ.Darçiaşvili ötən ilin martından Gürcüstanın hökumət administrasiyasının rəhbəri olub. O, təyinatdan öncə Gürcüstanın Polşada səfəri işləyib. Onun diplomatik xidmətdə çoxillik təcrübəsi var.

Gürcüstanın xarici işlər naziri David Zalkaliani istefa verib. Bu barədə ölkənin

GÜRCÜSTANA Aİ-YƏ ÜZVLÜKLƏ BAĞLI SORĞU VƏRƏQƏSİ TƏQDİM OLUNUB

Gürcüstanla Avropa İttifaqına (Aİ) üzvlüklə bağlı sorğu vərəqəsi aprelin 11-i təqdim olunub.

Sənədi Avropa İttifaqının Qonşuluq Siyasəti və Genişlənmə üzrə Komissarı Oliver Varhelyi Gürcüstanın xarici işlər naziri İliə Darçiaşviliyə Lüksemburqda təqdim edib.

Sorğu vərəqəsi Gürcüstanla yanaşı, Moldovaya da verilib.

BAŞ NAZİR ATƏT-İN MİLLİ AZLIQLAR ÜZRƏ ALİ KOMİSSARI İLƏ GÖRÜŞÜB

bərabərliyi və inteqrasiya üzrə dövlət strategiyası və müvafiq fəaliyyət planı Ali Komissarlığın fəal iştirakı ilə hazırlanıb.

İ.Qaribaşvili qeyd edib ki, Gürcüstan insan haqları sahəsində yüksək beynəlxalq standartların və qabaqcıl beynəlxalq təcrübələrin tətbiqinə sadıqdır. O, Gürcüstanda demokratik təsisatların möhkəmləndirilməsi prosesində fəal iştirakına görə Ali Komissarlığa təşəkkür edib.

Görüşdə ana dilində keyfiyyətli təhsilə təminat edən təhsil sektorunun Gürcüstan və Ali Komissarlıq arasında uğurlu əməkdaşlığın bariz nümunəsi olduğu vurğulanıb.

Söhbət zamanı ATƏT-in Gürcüstanda münafiqələrin dinc yolla həlli prosesindəki dəyərli rolu, Ali Komissarlıq və Gürcüstan arasında əməkdaşlığın fəal dinamikası qeyd edilib. Tərəflər Ukraynada davam edən hərbi əməliyyatlara da toxunublar.

"Gürcüstan vətəndaş bərabərliyi və inteqrasiya siyasətinin effektiv həyata keçirilməsinin mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyi çoxmillətli ölkədir". Bunu Gürcüstanın Baş naziri İrakli Qaribaşvili ATƏT-in milli azlıqlar üzrə ali komissarı Kayrat Abdrahmanovla görüşdə deyib.

Onun sözlərinə görə, etnik, dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün vətəndaşlar üçün bərabər imkanların yaradılmasına istiqamətlənmiş vətəndaş

BAŞ NAZİR KÜRDLƏR KƏNDİNDƏ YENİ İNŞA EDİLMİŞ MƏKTƏBİN AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ OLUB

Baş nazir İrakli Qaribaşvili aprelin 8-i Marneulinin Kürdlər kəndində yeni inşa olunmuş azərbaycandilli icimai məktəbin açılış mərasimində iştirak edib.

Hökumət başçısı bildirib ki, təhsil müəssisəsinin inşası təxminən 4 milyon lariyə başa gəlib. O, Marneulidə daha 7 məktəbin tikintisinin davam etdirildiyini vurğulayıb.

İ.Qaribaşvili yeni məktəbin müasir standartlara cavab verdiyini qeyd edib.

"Məktəblər Avropa standartlarına uyğun olmalıdır. Bu cür şərait əlbəttə ki, təhsilin keyfiyyətinə müsbət təsir göstərəcək", - Baş nazir bildirib.

Tədbirə ölkənin təhsil və elm naziri Mixeil Çxenkeli, Kvemo Kartli bölgəsinin qubernatoru Giorgi Doxturişvili, Marneuli meri Kənan Öməröv və digər rəsmi şəxslər də qatılıblar.

BAŞ NAZİR MÜSƏLMAN HƏMVƏTƏNLƏRİNİ RAMAZAN AYI MÜNASİBƏTİLƏ TƏBRİK EDİB

Baş nazir İrakli Qaribaşvili müsəlman həmvətənlərini Ramazan ayının başlaması münasibətilə təbrik edib. O, Ramazanı mənəvi təmizlənmə, bağışlanma və mərhəmət ayı adlandırır.

İ.Qaribaşvili müsəlmanlara və onların ailələrinə Ramazan ayını inam və əmin-amanlıqla başa çatdırmağı, cansağlığı və firəvanlıq arzulayıb.

İRAKLİ QARİBAŞVİLİ TÜRKİYƏNİN DAXİLİ İŞLƏR NAZİRİ İLƏ GÖRÜŞÜB

Türkiyə Gürcüstanın müstəqillik əldə etdikdən sonra ən etibarlı dostlarından biridir, iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlıq yüksək səviyyədədir. Bu, Gürcüstanın Baş naziri İrakli Qaribaşvili və Türkiyənin daxili işlər naziri Süleyman Soylu arasında keçirilən görüşdə vurğulanıb.

Tərəflər iki ölkə arasında dostluq və tərəfdaşlıq münasibətlərini müzakirə ediblər, mövcud əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin önəmini vurğulayıblar.

Görüşdə Gürcüstan və Türkiyənin hüquq mühafizə orqanları arasındakı məhsuldar əməkdaşlıq, İ.Qaribaşvilinin Cənubi Qafqazın üç ölkəsinin iştirakını nəzərdə tutan "Dinc Qonşuluq Siyasəti" təşəbbüsü də müzakirə olunub.

Baş nazir Türkiyə tərəfinə Gürcüstanın suverenliyi, ərazi bütövlüyü və Avroatlantik səylərinə sarsılmaz dəstəyinə görə təşəkkürünü bildirib. S.Soylu İ.Qaribaşviliyə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın səmimi salamlarını çatdırıb.

Görüşdə Türkiyənin Gürcüstandakı səfiri Fatma Ceren Yazqan və Gürcüstanın daxili işlər naziri Vaxtanq Qomelauri də iştirak edib.

GÜRCÜSTANIN XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ TÜRKİYƏLİ HƏMKARI İLƏ GÖRÜŞÜB

Gürcüstanın xarici işlər naziri İlia Darçiaşvilinin türkiyəli həmkarı Mövlud Çavuşoğlu ilə Brüsseldə NATO XİN başçılarının toplantısı çərçivəsində keçirdiyi görüşdə Gürcüstan-Türkiyə münasibətlərinin bundan sonra da inkişafı üçün fəal əməkdaşlığın davam etdiriləcəyi bildirilib.

Tanışlıq görüşündə iki ölkə arasında sıx dostluq və strateji tərəfdaşlıq münasibətləri vurğulanıb.

Türkiyənin Gürcüstanın Avroatlantik inteqrasiyası, suverenliyi və ərazi bütövlüyünə qətiyyətli dəstəyi ifadə olunub.

Görüşdə Ukraynadakı böhran və regionda təhlükəsizlik mühiti də müzakirə olunub. Nazirlər bu istiqamətdə danışıqlar prosesində Türkiyənin xüsusi rolunu və Ankaranın gələcək səylərini vurğulayıblar.

XİN başçıları yüksək səviyyələrdə səfərlərin mübadiləsinin və Gürcüstan-Türkiyə Strateji Əməkdaşlıq Şurasının toplantısının təşkilinə hazırlıq ifadə ediblər.

Müzakirələr zamanı iki ölkə arasında uğurlu ticari-iqtisadi əlaqələrə də toxunulub, bu sahədə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin zəruriliyi qeyd olunub.

M.Çavuşoğlu gürcü həmkarına gələcək fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

TÜRKİYƏ GÜRCÜSTANA YENİ SƏFİR TƏYİN EDİB

Ali Kaan Orbay Türkiyənin Gürcüstana yeni səfiri təyin olunub. Bu barədə Türkiyənin Xarici İşlər Nazirliyi məlumat yayıb.

A.K.Orbay təyinatdan öncə Türkiyənin Avstriyadakı səfirliyində I katib vəzifəsində çalışıb. O, yeni vəzifədə Fatma Ceren Yazqanı əvəzləyib.

Qeyd edək ki, F.C.Yazqan 2017-ci ildən Türkiyənin Gürcüstandakı səfiri olub.

AZƏRBAYCANIN DÖVLƏT İMTAHAN MƏRKƏZİ İLƏ GÜRCÜSTANIN QIYMƏTLƏNDİRMƏ VƏ İMTAHANLAR ÜZRƏ MİLLİ MƏRKƏZİ ARASINDA İMZALANMIŞ ANLAŞMA MEMORANDUMU YENİLƏNİB

Dövlət İmtahan Mərkəzinin (DİM) Direktorlar Şurasının sədri Məleykə Abbaszadə ilə Gürcüstanın Qiymətləndirmə və İmtahanlar üzrə Milli Mərkəzinin (QİMM) direktoru Sofia Qorqodze, həmçinin hər iki qurumun rəhbər şəxslərinin iştirakı ilə onlayn formatda görüş keçirilib.

Görüşdə qurumlar arasında iki il ərzində rəsmi şəkildə davam edən əməkdaşlığa dair qarşılıqlı məmnunluq ifadə edilib və həyata keçirilən işlərin əlaqələrin möhkəmlənməsində əhəmiyyətli olduğu vurğulanıb. İclasda tərəflər arasında daha əvvəl imzalanmış anlaşma memorandumu yenilənib.

Mərkəzin Direktorlar Şurasının sədri Məleykə Abbaszadə tərəfindən gələcəkdə ortaq tədqiqatların aparılmasına dair irəli sürülmüş təşəbbüs xoş qarşılanıb və görüşdə buraxılış imtahanlarının nəticələrinin təhlili və müzakirəsi istiqamətində tədbirlər keçirilməsi qərara alınıb.

Qeyd edək ki, DİM və QİMM arasında ilk anlaşma memorandumu 2020-ci il mayın 20-də imzalanıb və 2021-ci il fevralın 26-da yenilənib. Ötən iki il ərzində aşağıda qeyd olunan işlər həyata keçirilib:

- Gürcü dili üzrə IX və XI sinif səviyyələri üzrə buraxılış imtahanlarında istifadə edilən test tapşırıqlarının təkmilləşdirilməsi;
- Gürcü məktəblərində işləyən Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimləri üçün müəllimlərin peşə-ixtisas imtahanında istifadə edilən tapşırıqların hazırlanması;
- QİMM-in Azərbaycan dilinə tərcümə edilən riyazi və verbal məntiq testlərinin təkmilləşdirilməsi;
- QİMM-ə riyazi və verbal məntiq testlərini Azərbaycan dilinə tərcümə edəcək əməkdaşın seçilməsinə kömək göstərilməsi.

2022-ci il üzrə yenilənən memorandumda aşağıda göstərilən əməkdaşlıq sahələri əksini tapıb:

- QİMM-in ekspertləri tərəfindən DİM-in gürcü dili üzrə buraxılış imtahanlarında (IX və XI sinif səviyyəsi üzrə) istifadə etdiyi test bankının nəzərdə keçirilməsi və təkmilləşdirilməsi;

DİM-in köməyi ilə gürcü məktəblərində işləyən Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimləri üçün müəllimlərin peşə-ixtisas imtahanı üzrə sual bankının hazırlanması.

Qeyd edək ki, DİM-in dəstəyi ilə Gürcüstanın tədrisi Azərbaycan dilində olan orta məktəblərində işləyən Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimləri üçün müəllimlərin peşə-ixtisas imtahanı üzrə qiymətləndirmə alətinin tətbiqi Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimlərinin attestasiyası zamanı diferensial əməkdaşlığının müəyyən edilməsində istifadə olunur.

Xatırladaq ki, qurumlar arasında imzalanmış anlaşma memorandumu Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə birgə Hökumətlərarası Komissiyanın 8-ci iclas Protokolunun müddəalarının icrasına da töhfə verir.

GÜRCÜSTAN AZƏRBAYCANLILARI DİASPOR DEYİL, BİZ ÖZ TARİXİ TORPAQLARIMIZDA, ÖZ VƏTƏNİMİZDƏ YAŞAYIRIQ

1996-cı ildə ulu öndər Heydər Əliyevin

Tbilisidə Opera və Balet Teatrında Şevardnadze və Gürcüstan azərbaycanlıları ilə görüşü olur. Görüşdə iştirak edən şahidlərin sözlərinə görə, Şevardnadze Gürcüstan azərbaycanlılarına "diaspor" deyərək müraciət edən zaman Heydər Əliyev dərhal onun sözünü kəsmiş "Gürcüstan azərbaycanlıları diaspora deyil, öz doğma torpaqlarında, doğma vətənlərində yaşayır" deməklə Azərbaycan dövlətinin mövqeyini göstərmişdi. Heydər Əliyevin qətiyyəti, bu sözü inamla deməsi Gürcüstan azərbaycanlılarında özünəinam yaratdı, Gürcüstan dövlətinin rəhbərliyinə isə Azərbaycan dövlətinin rəsmi münasibətini bildirdi. Olmasaydı elə, olsaydı belə... əgər H.Əliyev Şevardnadzenin sözünü kəsməsəydi, "diaspor" sözünə münasibət bildirməsəydi, susaraq deyilən fikirlərlə razılışsaydı, şübhəsiz ki, bəzi dövlət məmurları Gürcüstan azərbaycanlılarına rəsmi "diaspor" statusunun verilməsinə illər öncə nail olmuşdular.

O gündən bu günə Azərbaycandan Gürcüstana rəsmi səfərlər edən dövlət məmurları hər zaman gürcü həmkarları ilə olan rəsmi görüşlərdə "Gürcüstan azərbaycanlıları diaspor deyil, öz tarixi torpaqlarında, öz vətənlərində yaşayırlar" ifadəsini tez-tez işlədirlər.

Azərbaycan dövləti Gürcüstan azərbaycanlılarının Gürcüstan vətəndaş cəmiyyətinə inteqrasiya olunmasına böyük dəstək verir. Təəssüflər olsun ki, bəzi şəxslər Azərbaycan dövlətinin maliyyəsi ilə dəstəklənən layihələri həzm edə bilməyib, buna başqa don geyindirməyə çalışırlar. Sanki Azərbaycan dövlətindən dəstək almaq həmin dövlətin diasporu olmaq anlayışına

gəlir. Ancaq ABŞ, Aİ, Avropa Birliyinə daxil olan ölkələr və s. dövlətlərin maliyyəsi nədənsə çox şirin, doğma və əziz olur, bu dövlətlərdən maliyyə dəstəyi almaq heç də həmin dövlətlərin diasporu olmaq anlayışına gəlmirmiş. Avropa Şurasının bütün rəsmi sənədlərində, layihələrində Gürcüstan azərbaycanlıları "milli azlıq" kimi qələmə verilir. Avropa İttifaqı, ABŞ bizi "milli azlıq", "etnik azlıq" kimi qəbul edib Gürcüstana qrantlar ayırır. "Milli azlıq", "etnik azlıq" kimi Avropadan, Amerikadan qrant almağı, maliyyə dəstəyi almağı, layihələr etməyi özlərinə şərəf hesab edənlər, yazıqlar olsun ki, Azərbaycanın soydaşlarına etdiyi dəstəyə başqa cür don geyindirməyə çalışırlar. Nə hikmətdirsə, bəzi kəslər milli-mənəvi vətənimiz olan Azərbaycanın dəstəyini Gürcüstan azərbaycanlılarının əleyhinə hazırlanmış silah kimi görürlər, ancaq xarici dövlətlərin maliyyə dəstəyinə isə qucaq açırlar. Araşdıranda da görürsən ki, bu gənclərin bir çoxu elə 5 il ərzində Azərbaycan dövlətinin dəstəyi ilə Gürcüstanın ali təhsil ocaqlarında 1+4 proqramı ilə təhsil alıb (1 il gürcü dili hazırlığı və 4 il bakalavr pilləsi), 5 il ərzində gürcü dillərini inkişaf etdiriblər, gürcülərlə dostluq əlaqələri qurublar, Gürcüstan vətəndaş cəmiyyətinə Azərbaycanın dəstəyi ilə inteqrasiya olublar. Di gəl ki, 28 Mayda Azərbaycanı müstəqillik günü münasibətilə təbrik etməyi özlərinə rəva bilmirlər. Ancaq ABŞ-nin müstəqillik gününü məmnuniyyətlə təbrik edirlər. Sual olunur, bəs 5 il dalbadal sizləri təhsil haqqınızı ödətirmək üçün ərizə yazmağa nə məcbur edirdi? Sözlə əməliniz niyə üst-üstə düşmür? Yoxsa ki, ehtiyacınız olanda maksimum dərəcədə istifadə edirsiniz, lazım olmayanda isə arxa çevirirsiniz? Deyir milçək bir şey deyil, amma ürək bulandırır.

Eyni gənclərin İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Azərbaycanın qarış-qarış torpaqlarını işğaldan azad etməsini paylaşmağa əlləri gəlmədi, Azərbaycan ordusu üçün təşkil edilməmiş iş dəstək aksiyalarını "bura Gürcüstandır, qonşu ölkədə baş verənlərdən bizə nə" deyib qınadılar. Azərbaycanda 44 günlük müharibə zamanı tam səfərbərlik elan edilmədi, yarım səfərbərlik idi, Azərbaycan dövlətinin xarici ölkələrdəki səfirlikləri maddi yardım və canlı qüvvələrə ehtiyac olmadığını bəyan etmişdilər. Gürcüstanda Azərbaycan ordusu üçün təşkil edilmiş

dəstək aksiyalarını qınayanlar nədənsə konstitusiyaya zidd olmasına baxmayaraq Gürcüstan vətəndaşlarının Ukraynada vuruşmaq üçün müharibəyə getməsinə ürəkdən alqışladılar. Qanı-qanımızdan, canı-canımızdan olan bacı-qardaşlarımız milli-mənəvi vətənimizdə soyqırma məruz qalanda, yaşlı, cavan, qadın, körpə, uşaq deməyib qanına qəltan ediləndə susan "bizimkilər" in bu gün başqa ölkədə baş verənlərlə bağlı hay-şüvən qoparması nə dərəcədə səmimidir? Azərbaycanın haqq işini dəstəkləməyən, zəfərinə sevinə bilməyənləri, Xocalı üçün ədalət tələb etməyin Gürcüstanda yaşayan erməniləri qıcıqlandıracağından çəkinənləri yaşamaq uğrunda mübarizə, sağ qalmaq istəyimi bir ölkədə ədalətsizliyə göz yummağa, digər ölkə üçün isə "ədalət carçısı" olmağa sövq edir?

90-cı illərin çətinliklərini, millətimizin başına gətirilən faciələri unutmaq vicdansızlıq olardı. Qamsaxurdia, eləcə də Şevardnadzenin prezidentliyinin ilk illərini xatırlayanlar çoxdur, həmin dövrün şahidləri canlı tarixdir. Azərbaycanın müdaxiləsi və dəstəyi olmasaydı bu gün Borçalıda bir nəfər də Gürcüstan azərbaycanlısı qalmazdı. Qalanlara isə "diaspor" statusunu etiketləyəcəkdilər. Azərbaycan 90-cı illərdə Birinci Qarabağ müharibəsində torpaqlarının 20 %-nin işğal olduğu çox çətin bir dövrdə Borçalıda yaşayan soydaşları yaddan çıxartmadı. 2020-ci ildə İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı da müharibəyə baxmayaraq soydaşlar yenə də diqqətdən kənar qalmadı, Gürcüstan vətəndaşları olan azərbaycanlıların təhsil haqlarının ödənilməsində heç bir problem yaşanmadı. Halbuki, Azərbaycanın bu qədər şəhid verməsi ilə əlaqədar olaraq həmin məbləğ "Yaşat" fonduna keçirilsəydi bunu hər kəs anlayışla qarşılayacaqdı. Gürcüstan azərbaycanlıları naşükür, qədirdilməz millət deyil. Təəssüflər olsun ki, hər yerdə olduğu kimi bizdə də ürəkbulandıran milçəklərə rast gəlinir. Amma əksəriyyət başa düşür ki, tarix təkrarlana bilər. İki il bundan qabaq dünyanı cənginə alan COVID-19-un tüğyan etdiyi vaxtda, Gürcüstan azərbaycanlıları olmanın təhqiyyə məruz qaldı, sanki 90-cı illərdə olan münasibət yenidən baş qaldırmışdı. 90-cı illərdə nələr baş verirdi? Təkrar biliyin anasıdır, gəlin tarixə yenidən nəzər salıb yaddaşımızı təzələyək.

90-cı illərdə Borçalıda vəziyyətin

gərgin olduğu vaxtlarda Gürcüstan azərbaycanlıları vətəndaşı olduğu ölkədən hüquqlarının qorunmasını tələb edib nəticəsini görməyəndə Azərbaycana müraciət edirlər. Azərbaycan hökumətinə, prezident aparatına, parlamentə və s. qurumlara ünvanladığı məktub, telefon və zənglərdən sonra dövlət katibi Gürcüstana gəlir və Lalə Şövkət Hacıyeva xalq qarşısında bu sözləri söyləyir: "Mən bu gün bir dövlət katibi kimi yox, bu xalqın övladı kimi sizinləyəm. Bu gün Azərbaycan çox gərgin böhran, çətin vəziyyətdədir. Bunun hamısını bilirsiniz. Demək olar ki, bəlkə də tarixin ən faciəli səhifəsidir bu günlər Azərbaycanın keçirdiyi anlar. Bizim 20 faizdən çox torpaqlarımız işğal olunub. Belə bir məqamda bu günlər mənim bura gəlməyimi siz gərək özünüz qiymətləndirəsiniz və Prezidentin, Heydər Əliyevin mənə tapşırığı ki, mən bura gəlim, sizi görüm, sizin güzəranınızı, sizin vəziyyətinizi görüm... Özünüz bilin, belə bir ağır vəziyyətdə respublikada bu gün mənim bura gəlməyimə özünüz qiymət verin. Ona görə də başa düşün ki, siz bizim üçün doğrudan da çox əzizsiniz. Biz bir xalqıq, bir ailəyik və siz arxalırsınız, sizin arxanızda böyük Azərbaycan xalqı var. Mənim bütün məlumatım var burada sizin vəziyyətinizdən, sizə görə narahatıq. Heydər Əliyevin də məlumatı var, o çox nigərandır sizdən. Bu gün mən buradan gedib Şevardnadze ilə görüşəcəm, görüşəndən sonra o, gecə də olsa gözləyir ki, mən gəlim deyim burada yaşayan bizim xalqımız nə vəziyyətdədir. İnanın, bizim hamımız çox narahatıq. Gürcüstanla Azərbaycanın tarixən heç bir münasibəti olmayıb. Biz tarixən bir ailə kimi böyümüşük. Neçə bizim dahi oğullarımız burada yaşayıblar. Gürcüstan bizim üçün doğma vətəndir. Bu gün mən istəməyəm ki, Gürcüstan sizin üçün vətən olmasın, sizin üçün doğma olmasın. Burada bizim atalarımızın, babalarımızın ruhları var. Mən istəməyəm ki, bu gün biz bunların hamısını qoyaq və deyək ki, yox, biz buradan gedirik. Bu, düzgün deyil. Bizim min illik tariximiz var, min illik bir yerdə yaşayan tariximiz var. Bu bir min ildə bizim aramızda münasibət olmayıb. Bu gün nəyə görə münasibət olmalıdır...".

Nə baş verirdi? Əflatun Saraclının "Borçalı bu gün" adlı məqaləsində oxuyuruq: "Hakim dairələr, millətçi qüvvələr yerli xalqa divan tutdular. Bir

həftə içində Bolnisi rayon mərkəzindən azərbaycanlılar bir nəfər kimi qovuldu, evlər yandırıldı, adamlar öldürüldü. Sonra bu əməliyyat Dmanisi rayonunda keçirildi. İndi bu iki rayon mərkəzində və Qazret şəhərində bir azərbaycanlı ailəsi qalmayıb. Azərbaycan kəndlərinə rəhbərliyə gürcü göndərildilər, gürcü dilində bilməyənlər qovuldu, sıxışdırıldı. Əsgərliyə gedib-gələnləri qeydiyyatla götürmədiklər, hər yerdə “Siz qonaqsız, öz vətəninizə gedin!” sözləri ilə qarşıladılar, bazarlarda var-yoxları dağıtdılar, incidildilər. Rayonlarda silahlı dəstələr az-çox pulu olan, sayımlı adamları girov götürür, əli avtomatlılar yolları kəsir, evlərə soxulub, kəndləri çalır-çapır, maşınları, mal-qaranı aparır, bəzən də alçaldır, döyür, öldürürlər. Girov götürdüklərindən milyonlarla pul, qızıl istəyirlər. El-oba da qapı-qapı pul yığıb onu buraxdırmağa çalışır. Beləliklə də, həm xalqı soyur, dilənçi kökünə salır, həm də qorxudub dədə-baba yurdlarından qovmaq məqsədi güdür. Ürəkəğrısı ilə deyirik ki, təkcə Dmanisi rayonundan Muğanlı, Saatlı, Hüseynkənd kimi bir neçə dağ kəndi tam boşaldılıb. Bir çox kəndlərdə qapılar bağlı qalıb, adamlar dövlətin qorumamasına görə soyğunçuluqdan, aclıqdan başlarını götürüb qaçır. Borçalının dörd rayonunun elə kəndi yoxdur ki, oradan ailə çıxmamış olsun. Çoxu da Bakıya pənah gətirir. Çoxu heç

olmasa acından ölməmək üçün çörək, un da tapmır. Dövlət mağazalarından heç nə ala bilmirlər. Rayona çörəyə gedəndə də vermirlər, əliboş qayıdır. Öz pulları ilə adi çörək, un almaq problemə çevrilib. Nəqliyyat, istilik, qaz, odun, işıq yoxdur. Məktəblər bağlanır, qəzetlər çıxmır. Təkcə Dmanisidə bilərəkdən 33 Azərbaycan orta məktəblərini bağlayıblar. Borçalıda adam oğurluğu, girov götürmə, ev soyma, yol kəsmə kütləvi hala çevrilib. Dmanisiyə gedən azərbaycanlılarla dolu marşrut avtobusu avtomat atəşinə tutulub. Ölən və yaralananlar var. Marneuli şəhər bazarında partlayış törədilib. Şəhər xəstəxanalarında polis işçilərinin gözləri qarşısında cərrahiyyə əməliyyatı kürsüsündə azərbaycanlıyı gülləyə tutublar, rayon mərkəzində cavan oğlanı öldürüblər, hamilə qadını oğurlayıblar.

Yerli rəhbərliyin gözləri qarşısında baş verən belə hadisələrin qarşısı alınmır, cinayətkarlar tutulmur, özbaşnalıq ayaq açıb genişlənir. DİN, yerli polis idarəsi əməkdaşları, omonçular bununla da quldurluğa, oğru-əyriyyə şərait yaradırlar. Yerli sakinlərin dediyinə görə, hətta onlarla əlbir olanlar da var. Beləliklə, onlar da Borçalıya, borçalılara ucuz gəlir yeri kimi baxırlar. Bolnisi və Dmanisidə rəhbərlikdə bir nəfər də azərbaycanlı yoxdur. Əvvəllər Marneulidə rayon polis işçilərinin çoxu borçalılar olduğu halda, indi 700 polis

işçisi arasında azərbaycanlılardan bir nəfər də yüksək rütbəli zabit tapılmır.

Ən acınacaqlısı isə azərbaycanlıların Borçalıda tarixini, kökünü silmək üçün kəndlərin adının özbaşına dəyişdirilməsidir. Bu proses Dmanisi və Bolnisiyə başlayıb. Təkcə Bolnisi rayonu üzrə 30-a yaxın kənd adı dəyişdirilib.

Son vaxtlar Borçalıda siyasi-ictimai durum yenə də gərginləşmişdi. On nəfər soydaşımız, o cümlədən yerli aqrar firmasının baş direktoru Allahverdi Hübətov, Marneuli avtomobil təmiri stansiyasının direktoru Teymur Məmmədov, Dəllər kənd sakinini Səlimxan Məmmədov, Yırğançay kəndindən Eyvaz Vəliyev və başqaları oğurlanmışdı. Onları buraxmaq üçün milyonlarla pul istəyirdilər. Cənab doymuş xalq ayağa qalxdı. Marneuli şəhər icra hakimiyyəti qarşısında mitinq keçirdilər. Qurulan çadırlarda 12 nəfər aclıq elan etdi. Onlar hökumətdən öz vətəndaşlıq hüquqlarının qorunmasını, soyğunçuluğa, quldurluğa, adamların oğurlanmasına, girov götürülməsinə son qoyulmasını tələb edirdilər.

Tələblər bir nəticə verməyəndə Azərbaycan dövlətinə müraciətlər ünvanlandı. Bakıdan nümayəndə heyəti gələndən iki gün sonra Allahverdi Hübətov, Teymur Məmmədov, Eyvaz Vəliyev və başqaları buraxıldı.

Bax, belə paradoks içərisində yaşayırıq. Əgər Gürcüstanda nəyəsə nail

ola bilmiriksə, başqasında günah axtarmalı deyilik, bizə hər zaman dəstək olan milli-mənəvi vətənimiz Azərbaycanı qınaq obyektinə çevirməməliyik. İnteqrasiya yuxarıdan başlayır, dövlət bizi qəbul etmirsə, lazımı addımlar atmırsa tək və yeganə hədəf dövlətin siyasətini dəyişdirmək olmalıdır. Təhsilə edilən investisiya gələcəyə edilən investisiyadır. Azərbaycan dövləti həm abiturientlərin universitetə qəbul olması üçün pulsuz kurslar təşkil edir, həm də universitetdə oxuyan tələbələrin 5 illik təhsil haqlarını ödəyir. Gənclərdən isə yalnız bir gözlənti var, 5 il ərzində gürcü dillərini təkmilləşdirsinlər, gürcülərlə mehriban dostluq əlaqələri qursunlar, Gürcüstan vətəndaş cəmiyyətinə inteqrasiya etsinlər, öz hüquqlarını bilsinlər, Gürcüstanda yüksək vəzifələrdə təmsil olunsunlar. Neft, qaz tükənən resursdur, bu gün var, sabah yoxdur. Azərbaycan dövləti bu gün sizin təhsilinizə dəstək olursa, sabah sizin övladlarınız və nəvələriniz üçün eyni şeyi etmək iqtidarında olmaya bilər. Ona görə də indidən Gürcüstanın bərabər hüquqlu vətəndaşı olmağınız üçün sizə yaradılan imkandan istifadə edin, **ancaq bunu sizə dəstək olan dövlətə arxadan zərbə vurmaq hesabına etməyin...** tarix bunu sizə heç vaxt bağışlamaz!

Aygül İSAYEVA

İqtisadiyyat üzrə fəlsəfə doktoru

ZAMANIN TƏLƏBATI

Genetika irsiyyət haqqında elmdir. İrsiyyətin də yeddi nəsil dövretməsi şəcərə adlanır. Hər bir əlamətimiz yeddi nəsil arxaya gedərək təkrar ola bilər. Yəni əzizimizi əziz, tərbiyəni də ondan əziz götürsək də gen öz işini görür. Bəslənsən atlas olmaz tut yarpağından.

Aristotel şəxsiyyətin formalaşmasında mühiti üstün tutmuşdu. Elmdə, genetikada buna modifikasiya deyilir, yəni müvəqqəti xarici əlamət dəyişir, get-gedə kəskinləşərək mutasiya edir, tam irsiyə gedir. Sibirin günəşsizlikdən ağarmış qızı Afrikada D vitamini bolluğunda Qaraca qıza çevriləcək. Tez qayıtsa yenidən ağara bilər, zaman keçsə artıq mümkün deyil. Dəri pigmentasiyası mexanizmini dəyişib biologiya müəllimi kimi geniş izahatdan sonra gələk əsas məsələyə – Aristotelin dediyi hikmətə.

Mən çox bədii kitab oxuyurdum. Özümü obrazların yerinə qoyaraq bəzən əsərin istiqamətini belə dəyişirdim, mən olsam belə yazardım deyə. Bax, o bədii ədəbiyyat mənə böyük bir həyat dərəsi keçdi. Çünki mən məktəbdə oxuyarkən onlarla tələbə, gənc həyatını əks etdirən kitablar oxumuşdum. Bu da mənə böyük təcrübə idi. Bəzən elə söhbətlər edirdim, böyüklər belə susurdu. Bütün bunlar üçün kitablara minnətdaram. Bəs bu gün?..

Kitab oxumayan gənclər yığını zamana iqtidar gəlir. Bu, nə deməkdir? Bu, o deməkdir ki, gənclik özünü hakim görür, hansı ki,

təcrübəsiz, üzməyi və avarçəkməyi bilməyən, dalğalar qoynunda çırpınır. Bu gənclik məni çox qorxudur, çünki bunlar müəllimi müqəddəsləşdirmədən böyüdülər. Bunlar bildi ki, müəllim çörək yeyir, yatır və s.

Mənim dərdim başqadır. Hər bir müəllimi belə evində yönəldən ana var. Ananın təfəkkürü ilə övlad istiqamətlənir. Şekspir demiş: bax, budur sual!

Qadın, ana o qədər həlledici bir varlıqdır ki, əvəzəlməzdir. Analıq tək övlad dünyaya gətirməklə, onu qidalandırmaqla, ərsəyə çatdırmaqla tamamlanmır. Ananın istiqaməti hələ övlad bətnindəyərkən yönəlir. Ağıllı qadın yönəltməsi övladın hər addımında işıqfor kimi yol açır. Ən azından mühitdə zəhərlənsə belə öyrəndikləri ona çıxış yolunda kifayət edir.

Deməli, qadın böyük qüvvədir deyimi bu faktlara əsaslanır. Qadın anadır, ömür yoldaşdır, nənədir! Əvvəllər qızlar ananın əyinin dibində oturdular. Yalnız görüb-götürməklə cəmiyyətə yararlı olmağa çalışdılar. Sovet vaxtı kütləvi mütaliə sanki dəb kimi cəmiyyəti püxtələşdirəndə, qızlar övlad, ailə tərbiyəsinin əsaslarını ən azından bədii əsərlərdən təcrübələnirdilər.

Bugünkü məktəbli və gənclik isə kitabdan uzaqlaşdı. Yalnız virtual aləmdən bəhrələnməyə çalışır. Bu isə natamam bir yöndür. Çünki internet aqressivlikdən başqa heç nə vermirdi!

Bəs bizim bugünkü təhsildə ailə həyatının

etika və estetikası mövzusunda nəyə varmı? Bildiyim qədər, yox! Ali məktəblərdə ayrıca etika, estetika, fəlsəfə mövzuları keçilir. Bu öz yerində. Bəs, axı təhsilini davam etdirməyən ev qızları neyləməlidirlər? Onların özləri idarə ediləcək yaşda olarkən necə idarə edəcəklər? Məktəblərimizdə bu mövzuya böyük ehtiyac var. Ən azından təcrübəli, bacarıqlı müəllimin nəsihətli, tərbiyəvi izahatı dərslikdən də maraqlı olardı. Bu, tək azərbaycandilli məktəblərdə deyil, bütün Gürcüstan üzrə proqrama salınmalıdır. Hətta tibbi hazırlıq, din dərsləri cüzi də olsa, əminəm, bu uşaqların çox marağına səbəb olacaq.

Məktəbi bitirən qız əksər hallarda ailə qurur – ya tamamilə milli kökənlərə söykənən, ya da dırnaqarası “müasirlik” ailələrin ya dağılmasına, ya da səhv istiqamətə aparır. Ailə müqəddəsliyinin, ailə varlığının nə demək olduğunu tam dərk etməyən gənc ailə kiçik səhvlərlə böyük uçurumlara yol alır. Özləri belə hiss etmədən böyütdükləri uşağı da öz düşdükləri quyuya tərəf aparırlar. Beləliklə, həyat təcrübəsizliyi səhvlər yığını olan cəmiyyəti əmələ gətirir. Sükani düzgün idarə edə bilməyən valideynlərin övladları isə əksəriyyəti yeniyetmə və gənclik demək. Davam edən ardıcılıq isə cəmiyyət demək.

Nəticə etibarını ilə rastlaşdığımız bütün problemlərin kökü ailədən başlayır. Qa-

dın evin baş naziri isə onun təcrübəsizliyindən söykənən idarəsizlikdən qaynaqlanır gəncliyin problemləri. Bir müəllim olaraq mütləq şəkildə məktəblərdə ailə həyatının etika və psixologiyasının ayrıca tədris olunmasının tərəfdarıyam.

İnternetin hərtərəfli – istər kriminal, istər münafiqşələr, hətta cinsi sərhədsizlik paylaşımının aşladığı mühitin bir müəllim tövsiyəsinə böyük ehtiyacı var. Mən Təhsil və Elm Nazirliyindən artıq dərəcədə xahiş edirəm ki, ayrıca olaraq həftədə bir dəfə yeniyetmələrə etika və psixologiya tədris olunsun. Bu, dövrün tələbi və sabahın zəmanətidir!

Esmira ƏLƏKBƏRLİ

Marneuli rayonu Qaçaqan 2 saylı ictimai məktəbin kimya-biologiya müəllimi

TÜRKDİLLİ XALQLARIN ƏXLAQI-ESTETİK ALƏMİ

NƏ VAXTSA AĞI QARADAN SEÇMƏYİN VAXTI GƏLƏCƏK

(Türk folklorunun estetikası və mənəvi əqidəsi)

Elizbar CAVELİDZE

(əvvəli ötən sayda)

Nəhayət, Qazan iti qovalayır. Qaraca Çobanın yanına gedəndə çobanın evinin necə yağmalanmasını, qarıcıq anasını, arvad-uşağını necə apardıqlarını ətraflı izah edir. Əgər yanılmırsam, burada artıq dördüncü dəfə Qazan xanın evinin yağmalanması və onun ev-eşiyinin təhqiredici durumu təkrar olunur. Artıq dəfələrlə qeyd etdiyim kimi, təkrar bu bədii əsərin strukturunun əsas istinad ünsürlərindən biridir. Konkret halda isə söyləyici bu təkrar ilə əsərin əsas mövzusunun ön plana çəkmək və eyni zamanda oxucuda baş verən fakta qarşı mənfi duyğular oyatmaq istəyir.

Çobanın söylədiklərindən Qazan ah çəkir, ağı başından çıxır, o, çobanı lənətləyir və gözüne qaranlıq çökür.

Çoban isə onun qulluğunda durmasını təklif edir, sən təchizatını ver, düşməni qovaram və onun lazımcına payını verərəm deyir. Burada sosial cəhətdən fərqli təbəqələrin qarşılıqlı əlaqələri aydınca özünü büruzə verir. Çobanın təklifi bir növ Qazanı təhqir edir və o qəzəblənərək onu tərək edir, lakin çoban öz sahibinin arxasınca düşür. Qazan ilə çoban arasında əvvəlcə qarşılıqlı hörmət zəminində söhbət olur. Qazan çobanı oğul kimi xatırlayır. Lakin bu ata-oğul münasibətləri uzun çəkmir. Qazanda yenə özünə hörmət hissi baş qaldırır və düşünür ki, mən bu çoban ilə kafirlərin üzərinə getsəm, Oğuz bəyləri başıma qaxar, çoban olmasa idi dinsizləri məğlub edə bilməzdi. Qazan bunu özünə sığışdırmadı, çobanı nəhəng bir ağaca bağladı. Ona tapşırırdı ki, acıdan ölməmək üçün bu ağacdən dişlə, yoxsa, qurtlar-quşlar səni yeyər dedi. Bu cür qədirbilməzlik Oğuz xana yaraşır vermir, hər halda burada xanın təkəbbürlüyü təsvir olunur. Əgər tendensiya olaraq bu faktı qavrasaq onda Qazanın bu ləyaqətsiz hərəkətini onunla haqq qazandıra bilirik ki, o çobanın güc-qüvvətini yoxlamaq istəyirdi. İstər elə olsun, istər belə, bu nəhəng ağacı kökündən çıxardır, arxasına alır və Qazanın arxasınca düşür. O, kinayə ilə bu ağac nə ağacıdır deyər soruşur. O, cavab verir: Sən kafiri məhv edəndə bununla sənə yemək bişirərəm. Çobanın bu kinayəli sözləri ilə də ağasına qarşı heyrət doğuracaq sədaqəti və sevgisi təsdiq olunur. Bu da əsas məşğuliyyəti naxırçılıq olan köçəri tayfalar arasında tamamilə təbii idi. Qisası, Qaraca Çoban ümumiləşdirilmiş çoban simasıdır ki, bu da özünün daxili mənəvi inamı ilə, əxlaqla ilə və zahiri fiziki qüvvəsi ilə, igidliyi ilə konkret epizodda təkəbbürlü, qüvürlü xana nisbətən daha yüksəkdə durur.

Növbəti epizod Şöklü Məliyin kafir bəylərin qələbəsini qeyd etmək üçün bitib-tükənməyən ziyafətini və eys-ışrət məclisini bizə təqdim edir. Kafirlər Qazan xanı daha da çox alçaltmaq üçün

onun həyat yoldaşı Burla xatunu onların süfrəsində qulluq elətdirmək istədilər. Burla xatun bunu eşitdi, ürəyinə, canına od düşdü. Qırq incə belli qızın arasına girdi, soruşanda ki, Qazanın həyat yoldaşı kimdir, hamınız bir ağızdan bağırın, “mənəm” deyən dedi. Belə də etdilər. Lakin kafirlər başqa pis bir niyyətə müraciət etdilər. Qərara gəldilər ki, Qazan xanın oğlunu çəngəldən assınlar, qıyma-qıyma ətindən qara qovurma bişirsinlər və qızların qabağına qoysunlar, kim yeməsə o Burla xatun olacaqdı. Burla xatun bunu eşidəndə vahiməyə düşmüş halda öz oğlunu aradı. Ana mehribanlıığı göstərdi və sığalladı. Sonra kafirlərin nə niyyətdə olduğunu ona dedi və soruşdu: “Sənin ətündən, oğul, yiyəyinmi, yoxsa sası dinlü kafirin döşəyinə girəyinmi? Ağan Qazanın namusunu sindirəyinmi? Necədəyin, oğul, hey?! - dedi. Uruz ona kobud şəkildə cavab verir. Bu cavab Oğuz igidliyinin və şərəfinin üzərə çıxarılması üçün olduqca çox əhəmiyyətli olduğundan onu bütövlükdə verirəm:

“Ağzun qurusun, ana! Dilün çürisün, ana! Ana haqqı - Tanrı haqqı denilməsəydi, qalqubanı yerimdən duraydım, yaqanla boğazından tutaydım, qaba ökcəm altına salaydım, ağ yüzünü qara yerə dəpəydim, ağzunu ilə burnundan qan şorla daydım, can datlusın sana göstərəydim! Bu nə sözdür? Saqım, qadın ana! Mənim üzərimə gəlməyəsən, mənim için ağlamayasan. Qo bəni qadın ana, çəngələ ursunlar, qo ətimdən çəksünlər, qara qavurma etsünlər, qırq bəg qızını öninə ilətsünlər. Anlar bir yedigində sən iki yegil! Səni kafirlər bilməsünlər-duymasunlar, ta kim, sası dinlü kafirün döşəyinə varmayasan, sağrağın sürməyəsən, atam Qazan namusunu sımayasan. Saqın!” - dedi (K.D.Q., səh. 55, D.K.K., səh. 26; O.D.D.K.K. səh. 61).

Gətirilən çıxarışla igid oğuzun anasına və atasına qarşı münasibəti bilinir. Anasına böyük hörmət bəslədiyinə baxmayaraq, öz oğluna görə atasının namusuna xələlin gəlməsi barədə düşüncəsini belə bağışlamayacağını və az qala fiziki cəhətdən ayaqlamağını da istəyir. Oğul atanın ləyaqətinin alçaldılmasını hər şeydən çox təhqir kimi hesab edir və o, anasının rəzillik törətməməsi üçün və atasının ləyaqətinə çirkinlik gəritməməsi üçün dəhşətli işgəncəyə və ölümə hazırdır. Ümumiyyətlə, qəhrəmanlıq eposu üçün - istər xalq, istərsə də klassik ədəbiyyat olsun - səciyyəvi qəhrəmanın xarakterinin ideallaşdırılması yaradılır. Lakin burada yaradıcı müəllifin ideal olaraq nəyi hesab etdiyi, geniş ictimaiyyətlə nəyin uyğun gəldiyi, elə götürək, xalqın təsəvvürü və düşüncəsi - diqqətəlayiq və dəyərlidir. Oğuz xalqının inamı ilə isə, oğlun ən böyük ləyaqəti və fədakarlığı atasının ləyaqətini xilas et-

məkdir və ona xələlin yetirilməməsidir.

Müdrək Dədə Qorqudun qavrayışına görə, bu atanın ləyaqətini qoruyan oğlan, onun ölümü səbəbi ilə ürəyi dağlı ananı elə bir məntiqlə sakitləşdirir ki, həyat sayacağı həqiqət ilə möhkəmlənməlidir. Onun məntiqini dinləyək:

“Hey, ana! Ərəbi atlar olan yerdə
Bir qulunu olmazmı olur?
Qızıl dəvələr olan yerdə
Bir köşəgi olmazmı olur?
Ağca qoyunlar olan yerdə
Bir quzucığı olmazmı olur?
Sən sağ ol, qadın ana, babam sağ olsun,

Bir mənim kibi oğul bulunmazmı olur? - dedi” (K.D.Q., səh. 55, D.K.K., səh. 26; O.D.D.K.K. səh. 61).

Bu epizodun daha bir diqqətəlayiq cizgisi: Onu kafirlər iri qarmaq dibinə aparanda oğlan bir ezoterik həqiqəti ifadə edir: Bunu bilin, ey kafirlər, aləmdə Allah birdir və mənə heyifiniz gəlsin, - dedi. Asmaq istədikləri ağacdən hər şeydən öncə üzr istəyir, ağac kimi xatırladığına görə, çünki nə vaxtdan bu ayıblıq olub? Çünki bu ağac Məkkə ilə Mədinənin qapısıdır. Musa Kəlimin əsasidir. Böyük-böyük çayların körpüsüdür. Böyük-böyük dənizlərin gəmisidir. Şahi-mərdan Əlinin Döldülünün qaltağıdır. Zülfüqarın qını ilə qəbzəsidir. Şah Həsənə, Hüseynin beşiyidir. Öz müraciətini belə yerinə yetirir:

“Başın ala baqar olsam, başsız ağac!

Dibin ala baqar olsam, dibsüz ağac!
Məni sana asarlar, götürməgil ağac!
Götürəcəm olursan, yigidligüm səni tutsun, ağac!

Bizim eldə gərək idin, ağac!
Qara hindu qullarıma buyuraydım,
Səni para-para doğrayalardı, ağac!” - deyir. (K.D.Q., səh. 56, D.K.K., səh. 27; O.D.D.K.K. səh. 62).

Doğrudur, həyat ağacı, məlum ağac İncil mənşəlidir və o, insan nəslinin əmələ gəlmə səbəblərindən biridir. O da aydındır ki, ozan bu müraciət-yalvarışı islam bürüncəyinə bürüməyə cəhd göstərir. Lakin mənim fikrimcə, bu halda Oğuz, daha doğrusu, Şaman dini və ənənəsinin əksidir ki, burada da su və ağaca sitayiş mövcud idi və bu da daha çox dəyərləndirilirdi. Bu hər şeyə qadir ağaca öz dostlarını, bədöy atları, şahini, tazısını və hələ də bəylikdən (igidlikdən) doymayan və igidlikdən usanmayan öz canını yazıqlayır (K.D.Q., səh. 57, D.K.K., səh. 27; O.D.D.K.K. səh. 63).

Bu taleyüklü anda Salur Qazan və Qaraca Çoban özlərini yetirir... Çoban kafirləri görəndə sapandını fırladır və onların gözüne qaranlıq çökdürür. Lakin Qazan çobanı sakitləşdirir, anam oradadır, qorxuludur, atlar ayağı altında qalmasın, - deyir və Şöklü Məliyə üz tutur:

“Mərə Şöklü Məlik
Dünlügi altun ban evlərimi gətürüb durursan, sana kölgə olsun!

Ağır xəzinəm, bol aqcam gətürüb durursan, sana xərcliq olsun!

Qırq incə bellü qızla Burla xatunu gətürüb durursan, sana yesir olsun!

Qırq yigiddən oğlum Uruzi gətürüb durursan, qulun olsun!

Tavla-tavla şahbaz atlarım gətürüb durursan, sana binət olsun!

Qatar-qatar dəvələrim gətürüb durursan, sana yüklət olsun!

Qarıcıq anamı gətürüb durursan, Mərə kafir, anamı vergil mana, Savaşmadın, uruşmadın qayıdayım - gerü dönəyim, gedəyim, bəllü bilgil!”

- dedi (K.D.Q., səh. 56-57, D.K.K., səh. 27; O.D.D.K.K. səh. 63). Lakin Şöklü Məlik təkəbbürlü cavab verir: Bütün bunları biz əldə etdik və bizə də qalacaq. Bunu eşidən Qaraca Çoban hirsələnir və onu dini olmayan, ağılsız kafir kimi xatırlayır və ona xatırladır ki, onun ətrafında olanlar qatırdır, mənəvi bəhrə daha verə bilməz və “qara gözlü qızın varsa, gətür Qazana ver! Mərə kafir, sənin qızından oğlu doğsun, siz anı Qazan bəgə qədim qoyasız”, - dedi (K.D.Q., səh. 57-58, D.K.K., səh. 27-29; O.D.D.K.K. 63-66).

Ümumiyyətlə, mübarizədən öncə bu qarşılıqlı sözlə çağırış qəhrəmanlıq eposlarında geniş yayılmışdır və təbiidir ki, bu bir-birini alçatmaq və təhqir etmək forması elə “Dədə Qorqud”da da bizə rast gəlir.

Lakin yuxarıda gətirilən epizod digər baxımdan diqqətəlayiqdir. Ələlxüsus da Qazan bütün var-dövlətini, illah da ki, qoca anasının əvəzinə həyat yoldaşını və oğlunu da qıyır. Hər şeyi güzəştə gedir, yalnız “ağ südü doya əmizdirən” qoca anasından keçə bilmir ki, bu da bir həqiqəti təstiqləyir - oğuzlar üçün Anaya sitayiş həm dəyərlidir, həm də qəbul olunmuşdur, sanki Tanrı ilə eyniləşdirilmişdir.

(davamı gələn sayda)

Gürcü dilindən tərcümə edən:
Mirzə MƏMMƏDOĞLU

NİDERLAND – PƏRDƏ ARXASINDAKI GERÇƏKLƏR SOSİUM 12. QIRMIZIYANAQ UŞAQLARIN HEKAYƏTİ

(əvvəli ötən sayda)

Niderlandda qarışıq ailələr çox olduğu kimi, bu ailələrdə boşanma halları da çoxdur. Holland qadınla və ya kişi ilə ailə quran qeyri-hollandlar arasında boşanmanın səviyyəsinin yüksək olması adı müşahidə ilə də müəyyən etmək olar. Dil, din, mədəniyyət, mentalitet fərqlərini aradan qaldıra bilməyən, bu mövzularda bir-birinə güzəştə gedə bilməyən bu cür cütlüklərin müəyyən vaxtdan sonra boşanması, evliliklərinin bir ömür davam edə bilməməsi təbii görünür. Atası türk, anası holland olan xeyli uşaq, gənc, yaşlı insanla söhbətlərim zamanı mən bunu dəfələrlə gördüm. Valideynləri boşanmış bu uşaqlar valideynlərindən birinin yanında qalmağı seçməyə məcbur olurlar. Qarışıq ailələrdə dünyaya gələn, əksər zaman valideynləri ayrılan bu insanların kim olduğunu, hansı etnosun daşıyıcısı olduğunu müəyyənləşdirmək çətin olur. Daha çox holland dilində danışmağa üstünlük verən, holland olmayan atasının və ya anasının dilini, mədəniyyətini alayarımcıq bilən bu insanların özlərini ifadə edərkən, necə çətinlik çəkdiqlərini söyləmək belə çətinlikdir. Bu uşaqlar belə demək mümkündürsə “Vəli aşından da olurlar, Əli aşından da”. Sadaladığım bütün bu hallar sonradan “Hollandiyanın... bir də qadınına güvənmə” kimi özünə haqq qazandırma, özünü təmizə çıxarma üçün uydurulmuş bir deyimə ortaya çıxmasına nədən olmuşdur.

Qarışıq ailələrin yaranması bəzən məqsədli şəkildə baş verir. Niderlanddan oturma izini, vətəndaşlıq almaq istəyən əcnəbilər bu yola baş vururlar. Müsəlman gənclərin holland qızlarla izdivacı çox vaxt bu məqsədə xidmət edir. Postsovet məkanından Niderlanda təşrif buyuran rusdilli xanımların holland kişilərlə ailə qurmasının kökündə də əsasən bu məqsəd gizlənilir. Elə holland qızları ilə ailə quran kişilər də çox zaman bu məqsəd üçün çalışırlar. Məqsədinə çatan əcnəbilər, həyatda olmalarına rəğmən ortada valideyn qayğısından, nəvazişindən məhrum etdiqləri bir neçə körpə buraxaraq, bir neçə ildən sonra adətən boşanırlar. Bu evliliklər çox vaxt başa varmadan yarımcıq bitir. Vaxtından əvvəl ömrünü başa vuran bu evliliklərdən nişanə qalan uşaqlara dövlətin yardımını nə qədər yüksək olsa da, onları qarşıda bir ömür boyu fərəhsiz, natamam bir həyat gözləyəcəyini qeyd etmədən keçməyir.

Həyat haqqında ən xırda detallarına qədər biliklərə yiyələnmiş bir avropalı uşaq artıq nəyin yaxşı, nəyin pis olmasına özü qərar verir. Kiçik yaşlarından ona hansı hüquqların, hansı azadlıqların verildiyini, bu hüquq və azadlıqların ölçüsünü bilən, özünün ailə, cəmiyyət, dövlət qarşısında hansı öhdəlikləri yerinə yetirməli olduğunu anlayan yeniyetmə, insan kimi öz fərdi məsuliyyətini də dərk etmiş olur.

Avropada hər şeyin çox baha olduğu söyləməyə bəlkə heç ehtiyac da yoxdur. Nədən ki, bunu bilməyən insanımıza rast gələcəyimiz ehtimal da olunmur. Bahalıq təbii qaz, elektrik, ev kirayəsi və digər kommunal xərclərdə daha qabarıq görünür. Niderlandda isə bu bahalıq özünü daha aydın hiss etdirir. Məsələn, qonşu Almaniyadan

fərqli olaraq Niderlandda ev kirayəsi az qala iki dəfə bahadır. Bu üzdən də uşaqlar burada daha erkən, 13-14 yaşlarından çalışmağa başlayırlar. Elə bu faktın özü göstərir ki, Avropada həyat heç də bizim düşündüyümüz kimi asan deyil. Çoxlarımızın güman etdiyi kimi, Avropada yel əsib, qoz tökülməyib. Həyatını qazanmaq üçün sən daha erkən çalışmağa başlaman, uşaqlığınla daha tez vidalaşman tələb olunur.

Bir nümunə verim. Rotterdamın Lombardiyan məhəlləsində, Feyonord stadionunun yaxınlığında nohurdan velosiped çıxarmaq istəyən və buna gücü çatmayan 14-15 yaşlı holland uşağın inadkarlığına heyran qaldım. Qarmaqlı uzun kəndirə nə vaxtsa suya düşmüş, sahibinin çıxara bilmədiyi, artıq yararsız halda olan velosiped yalnız metal qırıntısı kimi istifadəyə yaraya bilərdi. Sözarası deyim ki, burada müəyyən səbəblərdən nohura, kanala düşən və çıxarılmayan velosipedlər çoxdur. Mənim qəhrəmanımın həmin velosipedi nohurdan çıxarıb 3-5 avro qazanmaq məqsədi aydın idi. Görünür, o, bu işlə çoxdan məşğul olmuş. Nədən belə düşündüyümü də deyim. Uşaq velosipedi çıxarmaq üçün hazırlıqlı gəlmişdi və velosipedi harada axtarmağı da yaxşı bilirdi. Uzun sözün kəsəsi, mən uşağa yardım etməli oldum, birlikdə artıq metal qırıntısına çevrilmiş velosipedi çıxara bildik və uşağın üzündəki sevinc təbəssümünü görmək çox xoş idi.

Nəfəsimizi dərmək üçün bir qədər mövzunun səmtini dəyişək. Uşaqların həyata hazırlanmasında mühüm önəm daşıyan məktəblər barədə danışaq. Niderland məktəbləri uşaqların yaşına görə fəaliyyət göstərir. Məsələn, ibtidai məktəblə yuxarı sinif şagirdlərinin oxuduğu məktəblər bir-birindən ayrı, heç bir əlaqəsi olmadan mövcuddur. Yəni bizdən fərqli olaraq, burada bütün uşaqlar eyni damın altına doldurulurlar. Belə məktəblərin idarəçiliyi, hər şeyin nəzarətdə saxlanması da asan olmalıdır. Səs-küyü, şagird kontingenti az, pedaqoji kollektivi məhdud sayda. Bununla kiçik yaşlılar yuxarı sinif şagirdlərinin təzyiqindən qorunur, bir qədər kobud desək, onların ayaqları altında qalmaları əngəllənir. Hər bir məktəbin həyatında şagirdlərin velosipedlərini saxlamaları üçün üstüörtülü xüsusi dayanacaq quraşdırılır. Bəzi məktəblərdə isə belə dayanacaq bir-başına məktəb binasının içərisində yerləşir.

Söz məktəbdən düşmüşkən, qeyd edə ki, Niderlandda müəllimlərin aylıq əmək haqqı təxminən 3500 avrodur. İbtidai məktəblərdə yenicə işə başlayan pedaqoq 2100 avro maaşla işə başlayır, müəyyən təcrübə, peşəkarlıq qazanmaqla bu məbləğ ildən ildə artır. İbtidai sinif müəllimləri maaşlarının aşağı olmasından narazıdırlar və bu narazılıqlarını hökumətə bildirmək üçün etiraz aksiyalarına belə əl atırlar. Məsələn, 2019-cu ilin noyabrında dörd min müəllimin iştirakı ilə belə bir aksiya düzenlənmişdir. Ölkə üzrə istər ibtidai, istər orta, istər də ali məktəblərdə müəllim çatışmazlığı hiss olunur. Müəllim defisiti hər il daha kəskin şəkildə hiss edilməkdədir.

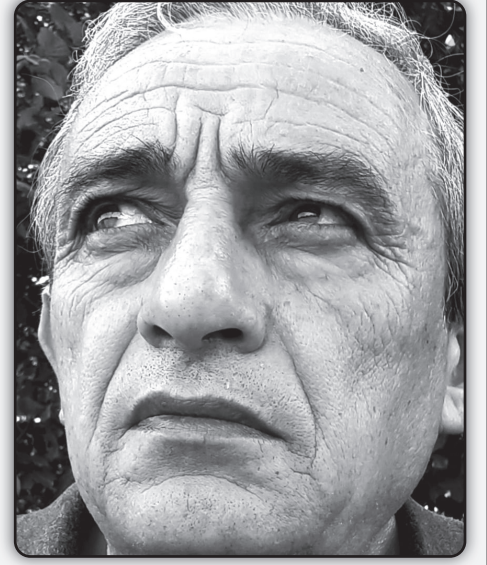
Niderland uşaqları ilkin peşə vərdişlərinə məktəb partasından alışırlar. Məktəbdə keçirilən sınaqlar nəticəsində uşağın bi-

lik və bacarığı, həvəsi, qabiliyyəti, fərdi marağı müəyyənləşdirilərək, həmin sahəyə də yönləndirilir. Bu uşaqlar artıq müəyyən yaşdan sonra həftənin bir gününü özlərinin seçdiqləri müəssisələrdə keçirməli olurlar. Yalnız bundan sonra onlar ölkənin əmək məcəlləsində nəzərdə tutulan və yaşlarına uyğun olan müddətdə işləyib pul qazanmağa başlayırlar. Marketlərdə, restoranlarda, digər işə obyektlərində onlar ilk əmək vərdişlərinə yiyələnəklə qalmır, həm də öz şəxsi büdcələrini formalaşdırırlar. Kafe və restoranların aldıqları sifarişlərin ünvanına çatdırılmasında əsasən uşaq və yeniyetmələrin xidmətindən istifadə olunur. Kafe və restoranların qarşısında sıralanmış, üzərində xüsusi daşıma qutuları quraşdırılan velosiped və motosikletlərin sürücüsü adətən belə uşaqlardır. “KFC”, “Dominos” kimi kafe-restoranların qarşısında sıralanan velosipedlərin, motosikletlərin ətrafında əyninə müəssisənin fərqləndirici paltarını geymiş çox sayda yeniyetməyə rast gəlmək mümkündür.

Ölkədə maraqlı bir ənənənin mövcudluğunu da qeyd edim. Təhsilini başa vuran məktəb məzunlarının, elə universitet məzunlarının da evlərinin önündən ölkənin üçrəngli bayrağı və bayrağın ucundan da məzunun çantası asılır. Bu rəmzin nə anlatmaq istədiyinə birmənalı cavab vermək mümkün olmasa da, çanta ilə dövlət bayrağının bir arada görünməsi, vəhdətdə təqdim olunması hər şey anlatmaq üçün yetərli olmalıdır. Görünür məzun bununla ölkə üçün artıq faydalı, tamhüquqlu bir vətəndaş olduğunu, yetkinlik statusu qazandığını ətrafdakılara bildirmək istəyini ifadə edir.

Avropa, o sıradan da Niderland haqqında bizim səhv təsəvvürlərimizdən biri də insan artımı, doğumla bağlıdır. Əslində bu bizim sahəmiz deyil. Bu məsələni demograflar çözməlidirlər və çözürlər də. Avropa ailələrində də uşaqlar dünyaya gəlir, onların gəlişi də sevinclə qarşılıdır. Amma burada doğulan uşaqların sayı azdır. Məsələn, Niderlandda doğum faizi 1,66-dır. Nədən? Bəlkə avropalı xanımlar uşaq dünyaya gətirməyi, onların nazı ilə oynamağı özlərinə rəva bilmirlər? İlk baxışda bunun belə olduğu qənaətinə də gələ bilərik, amma uşaq doğmanı məhdudlaşdırın səbəblər tamam başqadır. Biz adətən bu məhdudlaşdırıcı səbəbləri görə bilmirik. Avropada da çoxuşaqlı ailələr var, amma belə ailələr azdır, barmaqla sayıla biləcək qədərdir. Avropa ailəsi planlı ailədir. Hər bir ailə büdcəsinin neçə uşağı böyüdü-başına çatdıracağına yetərli olduğunu düşünür və bundan sonra qərar verir. Və büdcənin imkan verdiyi qədər də uşağa sahib olmanı özünə məqbul görür. Avropa ailəsi “hər uşağın qismətini Allah verir” fəlsəfəsindən uzaqdır, bu düşüncənin onun beynində yeri yoxdur. Avropa ailəsi hər bir uşağın dünyaya gəlişinin əlavə məsuliyyət olduğunu dərk edir. Dərk edilən hər şey də gerçəkdir. Avropada həyat səviyyəsi yüksək olsa da, bu gerçəklik heç vaxt unudulmur.

Burada uşaqların istənilən təşəbbüsü ailəsi tərəfindən dəstəklənir. Onların idmana, musiqiyə, rəsmə marağı valideynləri tərəfindən həvəsləndirilir və gerçəkləşdirilməsinə şərait yaradılır. Hooglittədə 10-12

yaşlı qızın səki daşlarını təbaşirlə müxtəlif həndəsi fiqurlardan ibarət kompozisiya ilə boyamasını yanında duran anası ürəkləndirir, onun bu təşəbbüsünün nə qədər gözəl olduğunu hər hərəkəti ilə nümayiş etdirməyə çalışır. Ötüb keçənlər də “gözəldir”, “superdir” deyərək, uşağa əlavə stimül verirlər. Düzünə qalsa, uşaqların asfalt üzərində təbaşirlə rəsm cizmalarına biz tərəflərdə də təsadüf olunur. Bayramdan bayrama cəmiyyətə “görmürsünüz biz işləyirik” mesajını ötürmək, saxta işgüzarlığını nümayiş etdirmək üçün beş-altı uşağın ətrafına cəm olmuş xala-bibilərin, əmi-dayıların təşəbbüs satmalarını yəqin ki, müşahidə edənləriniz olub. Bayramın bitməsi ilə unudulan bu tədbir bir də növbəti bayramda yada düşür. İllərdi ki, bu cürdür. Bakıda, Tiflisdə, Rustavidə, hətta Qardabanidə uşaqların sevə-sevə çəkdiqləri rəsmlərə mən də baxmışam. Bunu ənənəyə çevirmək olmazmı? Həm uşaqlar öz istedadları üçün meydan qazanarlar, həm də böyüklərin gözü dəyişik nələrə görər, bir anlıq da olsa bozluqdan canları qurtarar.

Demografiyanın qızıl qaydalarından biri də həyat səviyyəsi ilə bağlıdır. Həyat səviyyəsi yüksək olan ölkələrdə doğumun sayında azalma müşahidə edilir. Həyat səviyyəsi aşağı olan ölkələrdə isə yeni doğulanların sayı qabarıq şəkildə hiss olunur. Maddi zənginlik uşaq artımında qabaqlayıcı vasitə kimi görünürsə, kasıblıq bu prosesin qarşısını almaqda acizdir. Maddi zənginlik mənəvi zənginliyin təməlidir. Bu zənginlik uşaq dünyaya gətirməyi düşünən insanların planlı hərəkət etməsinə səbəb olursa, bunun əksi insan artımında kortəbiiyyətə gətirib çıxarır. Uşaq artımına ailələrin intellektuallığı da təsir edir. Bu sahədə də səviyyənin yüksəkliyi yüz ölçüb, bir biçməyi nəzərdə tutur. Dünyagörüşü, intellektual səviyyəsi aşağı olanlarda bunlar nəzərə alınmır. Avropada hər dünyaya gələn uşağın maddi və mənəvi tələbatının ödənilməsi önəm daşıyır. O uşağın faydalı bir şəxsiyyət kimi yetişməsi düşünülür. Digər cəmiyyətlərdə isə, bu, kaotik, kortəbii baş verir. “Pis qarqızın çiyidi çox olar”, “pis itin küçüyü çox olar” düşüncəsi burada da özünü təsdiqləyir. “Allah yaratdığı bəndənin ruzisini də verir”, – deyib, uşaq dünyaya gətirmək və onu tələyin ümidinə buraxmaq sadəcə düşüncəsizlikdir. Kasıb ölkələrin çoxuşaqlı ailələrində bir qarnı ac, bir qarnı tox böyüyən uşaqların gələcəyi də bu cür şəkillənir: bir ömür əzab çəkməyə məhkumluq. Arasıkəsilməz, zəncirvari reaksiya kimi bu hal kasıbların alın yazısına çevrilir, atadan oğula miras qalır.

Mövzu üzərində düşünməyə dəyər ümidilə bu bölümə üç nöqtə qoymağın zamanının çatdığını düşünürəm.

(davamı gələn sayda)
Afıq MUXTAROĞLU
Niderland

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

Yeni YOL

15 APREL
2022-Cİ İL
№ 007(154)

İCTİMAİ QƏZET yeni yol qəzeti@gmail.com * "yeni yol" nəşrə qəbul edilmişdir * HAQQIN SÖZÜ - SÖZÜN HAQQI

OKTYABRIN 1-DƏK 6 YAŞI TAMAM OLAN UŞAQLAR MƏKTƏBƏ QƏBUL OLUNACAQLAR

neçə həftəlik davamlı fəaliyyət nəticəsində Təhsil və Elm Komitəsi nazirliklə birlikdə qərar qəbul etdi ki, başlanğıc pillədə təhsilə başlama yaşını azaldaq. Bunun üçün 6 yaş müəyyən etdik. Ancaq 1 oktyabra qədər uşağın 6 yaşı tamam olmalıdır. Qeyd olunan dəyişikliklə artıq bu il 2 500 şagird məktəbə müraciət edə biləcək.

Birinci siniflərin elektron qeydiyyatının vaxtı yaxınlaşdığı halda qanun layihəsi sürətləndirilmiş qaydada müzakirə olunacaq. Bu dövrdə anadan olmuş hər kəs bundan yararlanma bilsin deyə. Bununla yanaşı, biz ictimaiyyət üçün uşaqların məktəbə qəbul olma yaşını ilə bağlı sistemə baxış işləyib hazırlamışıq. Yaxşı bilirsiniz ki, davamlı olaraq yeni məktəblər tikilir və mövcud olanlar bərpa edilir. Bu isə uşaqlarımıza məktəblərdə əlavə yerlər yaratmağa şərait yaradır", - deyər Giorgi Amilaxvari bildirib.

Mənbə: etaloni.ge

Parlamentdə keçirilmiş brifinq zamanı Təhsil və elm komitəsinin sədri Giorgi Amilaxvari bildirib ki, "Ümumi təhsil haqqında" qanunda edilmiş dəyişikliyə əsasən, növbəti tədris ilindən oktyabrın 1-nə kimi 6 yaşı tamam olmuş uşaqlar da birinci sinif gedə biləcəklər.

"Validəymlərin çox sayda müraciəti əsasında bir

YAŞAYIŞ MİNİMUMU ALANLARIN SAYINA GÖRƏ KVEMO KARTLI ÜÇÜNCÜ YERDƏDİR

Gürcüstanın Sosial Xidmət Agentliyinin yaydığı məlumata görə, Gürcüstanda əhalinin aztəminatlı hissəsinin və yaşayış minimumu alanların sayı artıb. Məlumatda bildirilir ki, hazırda Gürcüstan-

da 652 min 096 nəfər yaşayış minimumu alır ki, bu da ölkə əhalisinin 17,5 faizini təşkil edir. 2021-ci ilin dekabr ayında isə bu rəqəm 643 min 167 nəfər olub. Bu ilin ilk 3 ayda dövlətdən maddi yardım alanların sayı 8929 nəfər artıb. Agentlik dövlətdən daha çox maddi yardım alan bölgələrin siyahısını da tərtib edib.

Paytaxt Tbilisidə yaşayış minimumu alan 132 min 979 nəfərdən 115 min 355-nin həddindən artıq yoxsulluq səviyyəsində yaşadığı müəyyən olunub.

Siyahıda İmereti bölgəsi 84 min 253 nəfərlə ikinci (2021-ci ilin eyni dövründə 68 min 939 nəfər olub), Kvemo Kartli bölgəsi 80 min 089 nəfərlə üçüncü (2021-ci ilin eyni dövründə 64 min 383 nəfər) yerdədir.

Digər bölgələrdə isə göstəricilər bir qədər aşağıdır.

DÜNYA BANKININ MƏLUMATINA ƏSASƏN, GÜRCÜSTANIN İQTİSADI İNKİŞAF PROQNOZU 2,5 FAİZƏ ENDİRİLİB

Ukrayna ətrafında yaranmış böhran nəticəsində Gürcüstanın xarici ticarət dövriyyəsi, turizmi, pul köçürmələri zəifləyəcək. Bu amillər, eləcə də dünyada xammalın qiymətlərinin artımı Gürcüstan iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərəcək. Bu barədə Dünya Bankının (DB) Gürcüstanla bağlı yaydığı məlumatda bildirilib.

Qeyd olunur ki, sadalanan amillər Gürcüstanın iqtisadi inkişaf sürətini azaldacaq. Buna görə də cari ildə ölkənin iqtisadi artımı ilə bağlı əvvəlcədən nəzərdə tutulmuş 5,5 faizlik inkişaf proqnozu 2,5 faizə endirilib.

Dünya Bankının hazırladığı məlumatda deyilir ki, müharibə başlayandan dərhal sonra neftin və ərzaq məhsullarının qiyməti kəskin artıb. Həmçinin Rusiyadan və Ukraynadan alınan malların daşınmasında da müəyyən gecikmələr yaranıb. Bütün bunlar Gürcüstanın iqtisadi inkişaf proqnozlarını endirməyə əsas verib.

Bununla belə, DB hesab edir ki, 2023-cü ildə Gürcüstanda vəziyyət yaxşılaşmağa doğru dəyişəcək və iqtisadiyyat sürətlə inkişaf edəcək.

UKRAYNADA DAHA 2 GÜRCÜ DÖYÜŞÇÜ HƏLAK OLUB

Ukraynada davam edən müharibədə daha iki gürcü döyüşçü həlak olub, beşi isə ağır yaralanıb. Onların Xarkov şəhəri yaxınlığında artilleriya atəşi altına düşdüyü bildirilir.

Gürcüstanın Xarici İşlər Nazirliyindən bildirilib ki, həlak olanların ailələri ilə əlaqə saxlanılıb. Döyüşçülərin nəşinin Gürcüstanına gətirilməsi üçün müvafiq prosedurlara başlanılıb.

Qeyd edək ki, Ukraynada ötən ay hərbi əməliyyatlar zamanı dörd gürcü döyüşçü həlak olub. Onlardan üçünün nəşi Gürcüstanla çatdırılıb və dəfn edilib.

GÜRCÜSTANDA "KİNDER" ŞOKOLADLARI SATIŞDAN YIĞIŞDIRILIR

Gürcüstanın Milli Qida Agentliyinin yaydığı məlumata əsasən, Gürcüstanda "Ferrero" şirkətinin "Kinder" markalı müxtəlif şokolad növlərinin konkret partiyalarının aşkarlanması və satışdan çıxarılması proseduru başlanılıb.

Qurum idxalçı şirkətləri şübhəli partiyalar barədə məlumatlandırılıb, şirniyyat məhsullarının satışdan yığışdırılması ilə bağlı çağırış edib.

Qeyd edək ki, Avropanın bir sıra ölkələrində 10 yaşadək uşaqlarda, çox güman ki, "Kinder" şokoladlarından salmonella yoluxma halları qeydə alınıb. Bununla bağlı olaraq müxtəlif ölkələrin bazarlarında bu şirniyyatların satışı qadağan olunub və istehlakçılar məlumatlandırılıb.

Təsisçi:
"Gürcüstan Gənclərinə Yardım
və Maarifləndirmə Təşkilatı"

Redaktor:
Azər MUSAOĞLU
Yayım direktoru:
Hacı BƏKİROĞLU
Qrafik dizayn:
Elsevər ƏHMƏDOV

ÜNVAN: Qardabani şəh., Kolxoz küç. 4
TEL: (+995) 555 96 18 68
599 54 12 92
EMAIL: yeni yol qəzeti@gmail.com

Redaksiyaya gələn əlyazmalar geri qaytarılmır və onlara rəy verilmir. Müəlliflə redaksiyanın mövqeyi müxtəlif ola bilər. Qəzet hələlik ictimai əsaslarla yayımlanır və pulsuz paylanır. Qəzetdə müxtəlif informasiya agentliklərinin xəbərlərindən də istifadə olunur.